

Nejvyššími prioritami NATO jsou zásadní, globální problémy celosvětové bezpečnosti. Mezi takové dnes patří i mise ISAF (International Security Assistance Force in Afghanistan). Právě tam se ověřují bojové postupy, a také se rodí nové bojové metody [1].

Vrcholná schůzka NATO, kterou v listopadu roku 2006 hostila Riga, zdůraznila, že její podstatnou prioritou pro nejbližší léta je přispět k míru a stabilitě v Afghánistánu a vytvořit tam demokratickou a prosperující zemi zbavenou drog, terorismu a strachu. Vedle navýšení nevojenské pomoci klade Aliance důraz na zkvalitnění činnosti spojeneckých vojáků, kteří v Afghánistánu působí v rámci ISAF pod mandátem Rady bezpečnosti OSN. Jedná se o cíl nesmírně náročný na čas i lidské zdroje. Afghánistán je totiž zemí neobyčejně složitou jak z mezinárodního, tak i z vnitropolitického hlediska.

Vojensko-historické determinanty mise ISAF

Afghánistán má především dlouhou tradici nelítostných bojů. V 19. a na počátku 20. století na jeho členitém a pro cizince velmi zrádném území proběhly celkem tři anglo-afghánské války. V roce 1842 nad Angličany zvítězil emír Dost, který si pak podmanil Kandahár a Hérát. Rovněž druhá válka v letech 1878–1880 skončila porážkou Britů, ale zároveň s tím přinesla zhoršení mezinárodního postavení Afghánistánu a posléze i vnucení nové hranice s Indií (tzv. Durandova linie). Třetí válku, v r. 1919, Britové prohráli, přestože měli 340 000 vojáků proti 40 000 vzbouřenců a přestože k podpoře vojsk postupujících na z Pešaváru na Kábul nasadili i letadla. Právě tato válka přinesla definitivní zajištění integrity Afghánistánu. Afghánské kmeny ve všech těchto válkách vedly partyzánský odboj a vždy zvítězily, přestože protivník byl početně silnější a měl absolutní technickou převahu.

A mimořádně odhodlaný a vytrvalý byl odboj proti sovětské okupaci v první polovině 80. let 20. století. Tento neuvážený krok Brežněvova vedení měl dokonce důsledky celosvětového významu – vyústil v politickou a potom i vojenskou diskreditaci SSSR. Neodvratný pád rozkymáčené supervelmoci začal právě v Afghánistánu poté, co se ukázalo, že jedna z nejsilnějších a nejobávanějších armád tehdejšího světa se nedokázala vypořádat s gerilovou válkou a celonárodním odporem afghánského národa.

Těžce zkoušenému Afghánistánu však neprospěl ani konec studené války. Po rozpadu SSSR se totiž postupně rozehrála další velká geopolitická hra. V ní tato hornatá země znovu doplácí na to, že se nachází na křižovatce strategických zájmů velmocí usilujících o vliv na Střední Asii, indický subkontinent, Írán a arabský svět. Rusko při svém zájmu o přístup k teplým mořím pokračuje v tradici spojení s Indií, přičemž tato osa vede přes Afghánistán. USA zase podporují Pákistán a za hrozbu považují Írán. A tak Afghánistán má tu smůlu, že se nachází mezi těmito dvěma státy.

Poslední dvě století se tedy v Afghánistánu vyznačují silnou tradicí vzbouřeckých a rebelských válek proti cizím vojskům, ať přicházejí odkudkoliv. To je mimořádně nepříznivý his-

torický faktor pro každou zemi, která do Afghánistánu vysílá své vojáky. Vysláním vojenských jednotek se podstupují vážná rizika, samotní vojáci jsou téměř na každém kroku vystavováni hrozbám těch nejzáleudnějších útoků. Pravdu má přední americký expert na afghánskou problematiku B. Rubin, který varuje, že „mezinárodní vojenská přítomnost v Afghánistánu bude vnímána jako okupace a z tohoto důvodu ji Afghánci jednoznačně odmítnou“. [2]

Geoeconomické determinanty

K dovršení nepříznivých vlivů do hry kolem Afghánistánu vstoupilo bohatství zdrojů ropy a zemního na území postsovětských republik Kazachstánu, Uzbekistánu a Turkmenistánu, z nichž poslední dva jsou severními sousedy Afghánistánu. Ropovody a plynovody by z těchto zemí mohly vést jižním směrem na pobřeží Ománského zálivu, kde by čekaly námořní tankery, které by pak vyplouvaly směrem do Indie, do Japonska, do Evropy, do USA, do Číny a k „asijským tygrům“. Jako mnohem spolehlivější se jim jeví trasa do jihopákistánských přístavů Gwadar nebo Karáčí. Ta se ale nemůže vyhnout – Afghánistánu.

Velmi vlivným hráčem v této partii se stala texaská společnost Unocal. Povzbuzena podporou uzbeckého prezidenta Islama Karimova v roce 1997 spolu se saúdsko-arabskou firmou Delta vytvořila společný podnik Centgaz (Central Asia Gaz), přičemž si ponechala 54% podíl. A Centgaz se v lednu 1998 jednal s vládnoucím Talibánem, který v té době ovládal Afghánistán. Zájem o zisky z nerostného bohatství postsovětských republik v té době výrazně převažoval nad kritickým přístupem k totalitní vládě islámských fanatiků.

Zájmy a vliv lobby amerického těžařského průmyslu byly silné již ve druhé polovině 90. let, ale výrazně zesílily po nástupu G. W. Bushe. Ke konci minulého desetiletí se tak Afghánistán stal epicentrem nové velké hry, kterou tentokrát rozehrály USA s cílem co nejvíce proniknout do postsovětských republik. Razily heslo bezpodmínečné podpory nezávislosti těchto republik, ale myslely již na jejich ropné bohatství, díky kterému by mohly diverzifikovat zdroje pro dlouhodobé uspokojování svých energetických potřeb.

Afghánistán jako dějiště první bitvy v rámci GWOT

Americké přístupy se začaly měnit až na konci 90. let, po atentátech na americké ambasády v Nairobi a v Dar es-Sallamu. A zásadní změna vztahů se dovršila po 11. 9. 2001 – Talibán se stal nepřitelem na život a na smrt. Bushova administrativa vyhlásila celosvětovou válku proti terorismu (GWOT - Global War on Terror) a jejím prvním bojištěm se stal právě Afghánistán. Tehdejší vláda této odlehlé, hornaté země nebyla potrestána přímo za teroristické úder na USA. Byla ale potrestána především za to, umožnila, aby území Afghánistánu bylo používáno jako základna pro operace Al Kajda. Tak zněla rezoluce RB OSN 1378/2001. Dále byla potrestána proto, že nesplnila rezoluce RB OSN, které jí ukládaly, aby přestala poskytovat útočiště a výcvikové základny mezinárodnímu terorismu (rezoluce 1390/2002). Alex Conte v této souvislosti výstižně píše, že v případě obou rezolucí se vlastně jednalo o pravidlo „but for test“ (latinsky *causa sine qua non*, podmínka bez níž ne), tedy o potrestání jedné konkrétní vlády nikoli přímo za útok proti jinému státu, ale za to, že umožnila, aby takový útok byl zosnován a připraven na jejím území. [3] Operace *Trvalá svoboda* 2001 tedy měla jasný mandát RB OSN.

Z hlediska vojenského operace *Trvalá svoboda* skončila jednoznačným úspěchem USA a jejich spojenců. Talibán byl na hlavu poražen, jeho bojovníci se stáhli hluboko do hor,

mnozí z nich dokonce opustili Afghánistán a uchýlili se do sousedního Pákistánu. Operace přinesla i zásadní změnu v politickém uspořádání – vznikla demokraticky zvolená vláda v čele s prezidentem Karzáím a začala prosazovat rozsáhlý reformní program ve vnitřní i zahraniční politice země. Její pozice a vliv byly od samého počátku silné především v hlavním městě Kábulu, ale podstatně slabší v provinciích, zejména pak na jihu a jihozápadě země. Naděje na stabilizaci venkovských oblastí závisely na důslednosti kábulské vlády, ale ve stále větším rozsahu také na další vývoji a úspěších americké strategie GWOT.

Neblahý dopad války v Iráku

Zásadní dopad na Afghánistán měly a nadále mají důsledky druhé velké bitvy v rámci GWOT, kterou byla operace *Irácká svoboda* v roce 2003. Také ta skončila zcela jasným vojenským vítězstvím USA a jejich spojenců a zásadní změnou režimu v místě intervence. Ještě v samém závěru roku 2003 se ale situace začala zásadně měnit. Namísto očekávané stability a demokratizace přišla vleklá asymetrická válka, ve které iráčtí vzbouřenci spolu i džihádisty z celého světa bojují proti okupačním vojskům. Ta prohrávají už jen proto, že nejsou schopna zlomit odpor v jedné rozhodující bitvě. A vzbouřenci vyhrávají jen díky tomu, že se takové bitvě dokáží vyhýbat, a tím úspěšně unikají vojenské porážce.

Zasazení amerických vojsk v Iráku ukázalo, že GWOT nebude záležitostí několika jasně vyhraných bitev. Naopak, stále více je zřejmé, že půjde o dlouhou válku, ve které přestává být jasné, kdo proti komu bojuje, proč se a jakým způsobem má být vedena. [4] Vojáci USA a jejich spojenců během ní s velkým překvapením zjišťují, že se před tím připravovali na něco zcela jiného. Namísto jasných vítězství v takových bitvách je čeká dlouhá a nepřehledná *opotrebovací válka* s nečekaně vysokými ztrátami. Nemohou uplatňovat americkou strategickou kulturu spočívající na jasné převaze v počtu vojáků i v jejich výzbroji a směřuje ke svedení jedné rozhodující bitvy. [5]

A právě nepříznivý vývoj v Iráku se během posledních tří let stále více promítal do vývoje v Afghánistánu. Vliv a autorita vlády se postupně omezily pouze na hlavní město, zatímco v provinciích trvale sílil vliv kmenových náčelníků. Těžce zkoušený hornatý vnitrozemský a odlehlý asijský stát se znovu dostal do velmi těžké situace. Rozdělila si jej šestice tzv. *warlords*, vlivných kmenových náčelníků, z nichž každý je neomezeným pánem na svém území, rozhoduje o bytí a nebytí statisíců lidí a má svoji soukromou armádu s vlastními pravidly a taktikou vedení bojové činnosti.

ACM a irákizace Afghánistánu

Kmenoví náčelníci vytvořili sdružení tzv. *protikoaličních bojovníků* (ACM - anti-coalition militants), kteří ve svém vlastním zájmu zneužívají islám pro zdůvodňování velmi neférových bezohledných taktických a technických postupů proti vojákům NATO. Především se vyhýbají přímým bojům, protože dobře vědí, že v nich by byli velmi rychle rozprášeni. O to více sázejí na záludné akce. Uskupení protikoaličních bojovníků všemožně bojuje proti cizím vojákům bez ohledu na to, zda se jedná o Američany nebo o Evropany – všechny bez rozdílu je označuje za vetřelce nebo dokonce za okupanty.

Vzbouřenci ACM, a zejména pak jejich velitelé ve své každodenní činnosti přebírají zkušenosti z vedení asymetrické války v Iráku. Především to platí o nastražování na dálku odpa-

lovaných výbušnin, o sebevražedných útocích (ty doposud byly afghánské mentalitě zcela cizí) a rituálních poprav. Velitelé ACM zcela záměrně opomíjejí zásadní rozdíly mezi smyslem a hlavními úkoly vojenských jednotek v Iráku na jedné straně a v Afghánistánu na straně druhé. Žádný ohled neberou ani na to, že vojáci NATO v Afghánistánu, na rozdíl od americké invaze do Iráku v r. 2003, působí na základě jasného mandátu RB OSN, neplní úkoly okupačního charakteru a zaměřují se především na stabilizaci situace v Afghánistánu a na jeho další rozvoj. I přes tyto základní skutečnosti vedou systematickou, nelítostnou a zákeřnou vzbouřeneckou válku proti všem zahraničním vojákům, kteří se nacházejí na území Afghánistánu. Proto se hovoří o „irákizaci Afghánistánu“.

V Afghánistánu se do bojové činnosti pod velením *warlords* zapojily celkem čtyři kategorie bojovníků. Jsou jimi: vzbouřenečtí vojáci, civilní dobrovolníci, dezertéři z afghánských ozbrojených sil a civilní dobrovolníci. [6] Každá z těchto skupin má své vlastní důvody pro účast na bojových akcích, ale to nijak nesnižuje jejich sílu ani nebezpečí. Všechny skupiny bez rozdílu jsou připraveny a odhodlány podle potřeby nastupovat do bojových akcí, ve kterých se uplatňuje několik základních taktických postupů.

Taktické postupy ACM

Americká armáda tyto postupy dělí do několika skupin. [7] První z nich představuje **záškodnická činnost** proti veřejnému nebo soukromému majetku, proti dopravní a komunikační infrastruktuře. Tato činnost má velmi neblahý dopad stabilitu země a ztrpčuje každodenní život jejího obyvatelstva. Druhým postupem jsou **výpady** (raids), nástrahy a léčky proti vojskům NATO, proti jejich základnám, konvojm, posádkám, skladům a hlídkám. Tyto výpady mají za cíl zabít a zraňovat vojáky NATO a podlamovat jejich morální sílu.

Třetí a zvláště nebezpečnou formou jejich činnosti je **terorismus** – jedná se především o vraždění, únosy, mučení, mrzačení všech Afghánců, kteří jsou považováni za loajální vůči kábulskému režimu nebo dokonce za „kolaboranty“ s cizími vojsky. Smyslem teroristických akcí je šířit mezi afghánským obyvatelstvem strach z jakékoli spolupráce s ústřední vládou nebo se spojeneckými vojsky. Jedná se vlastně o afghánskou podobu taktiky, kterou v době vietnamské války uplatňoval vietkong.

Dalším často uplatňovaným postupem jsou nejrůznější **provokace a incidenty** vypočítané na narušování veřejného pořádku. Na ně navazují akce vysloveně zločineckého charakteru, jimiž jsou zejména zhářství, únosy lidí, loupení, rabování, vydírání a vraždy.

Uplatňování zásad gerilové války v činnosti ACM

Při boji proti vojskům NATO se v Afghánistánu uplatňují osvědčené zásady gerilové války. První z nich říká, že když NATO útočí, tak se bojovníci ACM co nejrychleji schovávají. Jejich naplňování má několik podob – zamíchají se mezi městské obyvatelstvo, schovávají se za terénními nerovnostmi, nebo používají silné příkryvky, aby se tak chránili před termokamerami. Zvláště nečestně se uplatňuje schovat se v době, kdy hrozí odvetný úder – bojovníci ACM rychle se rozprchnou a znovu se zamíchají mezi civilní obyvatelstvo, aby co nejvíce snížili pravděpodobnost, že budou dopadeni a po zásluze potrestáni. Dobře totiž vědí, že vojáci NATO nezahájí palbu za podmínek, kdy by zabili více mnohem více nevinných civilistů než protikoaličních bojovníků.

Dále se uplatňuje zásada, že když se NATO brání, tak je třeba na něj dotírat. K tomu se používají zejména výbušné směsi, minomety, samopaly a další zbraně. Údery se zasazují na místa,

kteřá jsou považována za největší slabiny vojsk NATO. Zvláště velkým nebezpečím jsou úderý proti základnám NATO. Malé jednotky ACM se nejprve zamíchají mezi civilní obyvatelstvo v co nejtěsnější blízkosti základen vojsk NATO. A teprve potom, když se tam dostanou, podnikají – nejčastěji v noci – rychlé, překvapivé výpady. Při nich používají především minomety, raketomety, samopaly, granáty a ostřelovací pušky. Usilují o to, aby během krátkých výpadů zabili nebo zranili co nejvíce vojáků NATO. Takovýmito výpady chtějí narušovat morálku spojeneckých vojáků a podemílat jejich víru ve smysl pobytu v tak vzdálené a svébytné zemi.

Třetí uplatňovanou zásadou je zasazování zákeřných úderů na vojáky NATO v době jejich přesunů – jejich nejčastější podobou jsou to nastražené na dálku odpalované výbušné směsi, léčky třeba v podobě nahrané autonehody či poruchy civilního vozidla. Když vojáci zastaví, aby pomohli, jsou zákeřně napadeni, nebo se mohou stát obětí sebevražedných atentátníků. I tyto akce jsou vypočítány na narušování jejich psychiky. Mnohé z těchto postupů se do Afghánistánu téměř v reálném čase zanášejí těsně potom, co byly vyzkoušeny v Iráku, a proto se začíná hovořit o irakizaci Afghánistánu.

Při uplatňování všech tří hlavních zásad kladou afghánští vzbouřenci hlavní důraz na rychlost, překvapivost, a také na podlamování morálky zahraničních vojáků. Neštítí se ani tak úskočného postupu, jakým je zneužívání malých chlapců jako běžeckých posílů, které si mezi sebou vyměňují vzbouřenečtí velitelé, aby si předávali důležité zprávy. K tomu ještě přistupuje používání poštovních holubů, kouřových signálů, záblesků, světlic. Na nic z toho nemají vojáci NATO účinný protisystém, a tak jim často nezbyvá nic jiného, než v napětí čekat, co nastane, odkud přijde další neférový úder.

Zvláště velký důraz se v Afghánistánu klade na úderý na psychiku vojáků NATO. Ty nejčastěji přicházejí ve chvílích, co vzbouřenci rituálně popraví ty kmenové náčelníky nebo politické kandidáty, kteří do té doby spolupracovali s vojáky NATO. Smyslem těchto teroristických masakrů je především šířit strach mezi afghánským obyvatelstvem, ale zároveň s tím dále podemílat a oslabovat morálku aliančních vojáků. Zcela největším trumfem v rukou velitelů ACM při narušování morálky vojáků NATO je každodenní zdůrazňování odhodlanosti afghánských bojovníků kdykoli nasadit vlastní život v zájmu splnění rozkazu svých nadřízených.

Nároky na působení NATO v Afghánistánu

Situace dnešního Afghánistánu je ovlivněna nejen agresivitou vzbouřenců, ale také jejich nespornými úspěchy v politické oblasti. Znovu se vrátivší talibánci dokázali plně využít rozčarování afghánského obyvatelstva z Karzáiho vlády a prostým Afgháncům, zejména venkovánům, slíbili lepší a důslednější správu země a zejména pak důrazné potírání všudypřítomné korupce. [8] A právě to je určují **politická determinanta celé ISAF**: NATO je prezentuje jako boj o ideje, zejména pak o svobodu, zatímco vzbouřenci ji chápou jako boj o afghánské území a o jeho politickou kontrolu. To jejich priorita, zatímco náboženství stojí až na druhém místě, je využíváno jako činitel urychlující radikalizaci vzbouřenců a případně i civilního venkovského obyvatelstva. [9]

Nespolehlivost afghánských ozbrojených sil

Síla, brutalita, účinnost a zejména odhodlanost vzbouřenců z jednotek ACM výrazně kontrastují s malou spolehlivostí a nízkou účinností ozbrojených sil afghánského režimu, ať se jedná o armádu nebo o policejní síly. Ty jsou „nedostatečně vycvičené, málo motivované,

a především prolezlé korupcí". [10] Situace je natolik vážná, že Frank Rich, přední komentátor The New York Times, píše, že afghánské ozbrojené síly jsou „neschopné, nevycvičené a prolezlé vzbouřeneckými milicemi“. V důsledku toho trvale stoupá každodenní zločinnost. A afghánští vojáci ani policisté nemohou operovat samostatně. V takto výbušném prostředí pak vojáci ISAF musejí spoléhat především sami na sebe.

Nároky na výzbroj vojsk NATO

Prvořadým předpokladem pro úspěch vojsk NATO v Afghánistánu je spolehlivá výzbroj a výstroj. V afghánských bojích se doposud velice dobře osvědčily tanky Abrams, bojová vozidla Bradley, Stryker a Bufalo. Právě tyto prostředky jsou odolné proti na dálku odpalovaným výbušninám IDE, a navíc umožňují rychlý přesun vojáků. Další nezbytností jsou systémy nočního vidění, komunikační systémy, moderní optické systémy.

Velkým přínosem jsou bezpilotní prostředky UAV (unmanned aerial vehicles), které dodávají informace v reálném a některé z nich dokonce mohou odpalovat protitankové řízené střely. [11] Poznatky získané z UAV a dalších prostředků průzkumu mohou v plném rozsahu využívat ti vojáci, kteří mají zbraně a municí, jež umožňují zasazování přesných úderů na velkou vzdálenost.

Dva hlavní druhy bojové činnosti NATO v rámci ISAF

Z dosavadních poznatků a zkušeností jasně vyplývá, že činnost ozbrojených sil NATO ve velmi komplikovaném Afghánistánu musí být rozdělena na dva základní druhy, z nichž každý vyžaduje speciální zaměření bojové přípravy vysílaných vojáků. Prvním druhem jsou bojové letácké akce, při kterých jde o to zabít a eliminovat bojovníky jednotlivých uskupení ACM. Druhý druh činnosti představují neletácké akce, které jsou zaměřeny na plnění nebojových úkolů, především pak v oblasti stabilizace a rozvoje Afghánistánu.

1. Letácké akce

Hlavním smyslem letáckých akcí je zabít afghánské vzbouřence a cvičit afghánské vojáky (Afghan National Army) a policisty (Afghan National Security Forces), aby byli schopni ve stále větším rozsahu úspěšně vést letácké operace (to kill bad guys and train others to kill bad guys). V afghánských poměrech nelze na tyto akce nasazovat velké vojenské jednotky. Naopak, tyto akce si vyžadují nasazování malých mobilních skupin přepravovaných především vrtulovými letadly, vrtulníky, obrněnými transportéry a pěšky.

I do této roviny se promítají zkušenosti z Iráku. Na jedné straně afghánští *warlords* přebírají zkušenosti iráckých vzbouřenců, jejichž podstatou je vyhýbání se přímým střetům a zasazování zákeřných úderů. Na druhé straně spojenečtí velitelé mají vážné varování z Iráku, že spoléhání jenom na sílu a na její nerozlišené uplatňování má velmi kontraproduktivní dopady. John A. Lynn je vysvětluje jako **tři R – resentment, resistance and revenge**, tedy odpor, odboj a pomsta. [12]

Poslání spojeneckých vojsk v Afghánistánu a jejich každodenní činnost by tedy měly být postaveny na negaci negativních amerických zkušeností z Iráku. Co to konkrétně znamená? Nejprve třeba uvést, že tato negace není plošným a naprostým popřením letáckých operací. Ty totiž budou v řadě konkrétních případů i nadále nezbytné, protože vojáci NATO nebo civilní obyvatelstvo se často ocitnou v přímém ohrožení, které bude třeba odvrátit.

I přes přetrvávající vysoký stupeň ohrožení se však nelze omezovat pouze na zabíjení vzbouřeneckých bojovníků. Smyslem negace negativních zkušeností z Iráku je, že stále větší úsilí se musí zaměřovat na nevojenskou činnost, na operace neletálního charakteru. Hlavním úkolem jsou činnosti, při kterých se nezabíjí ani neničí, ale naopak buduje stabilita a upevňuje každodenní bezpečnost obyvatel Afghánistánu.

2. Neletální akce

Do této oblasti spadají především psychologické operace (PSYOP), kterým se také říká **influence operations**, protože jejich smyslem je postupně získávat porozumění a nakonec i podporu ze strany civilního obyvatelstva. Dosavadní vývoj v Afghánistánu ukázal, že právě na tomto poli se svádí lité a nekompromisní hra s nulovým součtem: buď důvěru, věrohodnost a respekt získají jednotky NATO, nebo si ji doslova urvou vzbouřenci. Jedna, nebo druhá strana, není možný ani ten nejmenší kompromis.

NATO se doposud dopouštělo dvou hlavních chyb. PSYOP plánovalo a zahajovalo až po úderných operacích proti vzbouřencům, což pak vyznívalo jako jejich pouhé zdůvodňování. Tím se účinnost PSYOP zbytečně snižovala. A ještě větší chybou bylo vypočítávání počtu zabitých vzbouřenců – ti to nakonec začali využívat jako úspěšný nástroj pro nábor nových bojovníků do svých řad. [13]

Na druhé straně se osvědčil důraz na diskreditaci ACM, jejichž jednotky pouze zastrašují, vraždí, ničí, ale nenabízejí žádné konstruktivní východisko. Úspěšné bylo i stabilizační působení zakládané na prezentaci poskytované pomoci a zájmu na prosazení změn k lepšímu. Přínos takto zaměřeného působení byl tím větší, čím více se autoři PSYOP dokázali vyhýbat všemu, co by mohlo vyznívat jako nadřazenost západní kultury, jako kritika či znevažování islámu nebo jako nerespektování místních obyčejů.

Těžká dilemata velitelů ISAF

Velitelé vojsk ISAF budou nuceni každodenně řešit velice náročné dilema. Ti musejí v první řadě myslet na **bezpečnost svých vojáků**. Z toho vyplývá, že je do akcí budou nasazovat jen, když budou mít účinnost výzbroje a především pak co nejspolehlivější pasivní ochranu. To znamená především tanky a obrněná vozidla a zároveň s tím i nasazování těžce vyzbrojených doprovodných jednotek. Tím se ale snižuje mobilita a flexibilita vojáků ISAF. A to znovu zvyšuje lehce vyzbrojené vzbouřence, kteří operují v malých a velice pohyblivých uskupeních. Právě tato skutečnost je základním problémem vojenství jak v Iráku, tak i v Afghánistánu, a proto se ve vojenské teorii začíná používat nový pojem: problémy s používáním logistiky v boji s gerilovými jednotkami. [14]

Druhé základní dilema se týká **nasazování těžké techniky** a zasazování zničujících úderů. Právě na počátku roku 2007 se vyhranily *dva rozdílné přístupy*. [15] Na jedné straně americký, který klade hlavní důraz na vzdušné údery. Jeho nesporným výsledkem jsou vysoké počty zabitých vzbouřenců, ale odvrácenou stranou je řada nepřesných zásahů a také tzv. vedlejších škod. Na druhé straně je přístup evropský, který se více zaměřuje na přesné údery proti vzbouřencům v oblastech, kde jsou vyloučeny oběti na straně civilního obyvatelstva. Další rozdíl je v tom, že evropští velitelé jsou méně nedůvěřiví vůči stařešinům na afghánském venkově a neváhají s nimi jednat o příměří. Naproti tomu američtí velitelé jsou nedůvěřiví, považují je za spolupracovníky vzbouřenců a teroristů.

Při posuzování obou dilemat bude vždy záležet na konkrétních podmínkách a zájmech. Jejich důkladné posouzení může napovědět, který z přístupů je vhodnější, nebo do jaké míry je lze kombinovat. Dosavadní vývoj však nasvědčuje, že v boji proti vzbouřencům bojujícím ve jménu země, v níž žijí, je *hard power* více kontraproduktivní nežli *soft power*. [16]

Nároky na neletální činnost NATO

Základní charakteristikou nevojenských činností jsou tzv. neletální akce, tedy akce, při nichž se nezabíjí. Hlavním úkolem je pomoc při obnově a rozvoji těžce zkoušené hornaté země, kterou bude potřeba realizovat ve čtyřech hlavních oblastech.

První oblast zahrnuje vnitřní politiku, konkrétně pak zejména vytváření průhledných institucí státní správy, zapojování jednotlivých vrstev obyvatelstva do jejich činnosti, budování přechodné legislativy, vytváření systému boje proti korupci, pomoc při budování občanské společnosti, při zakládání politických stran a při rozvíjení jejich činnosti.

Do druhé oblasti spadá velice široká škála úkolů humanitárního a sociálního charakteru. Jde především o vyčištění zaminovaných oblastí, o zajištění dodávek základních potravin a léků, o pomoc uprchlíkům a běžencům soustředěným ve sběrných táborech (prvořadým úkolem je nastolení pořádku v těchto táborech a zajištění jejich vnitřní bezpečnosti), poskytování lékařské i psychologické pomoci obětem bojů, preventivní opatření proti hladu, zajištění dodávky pitné vody a elektřiny. Dále do této oblasti patří pomoc při obnovování nebo budování vzdělávacích institucí všech stupňů a zajišťování jejich bezpečnosti.

Třetí oblast se týká obnovy ekonomiky a infrastruktury, kde je nutné zajišťovat bezpečnost při obnově nebo při zakládání nových podniků, bank, farem, ale také při sklizni a při jejím skladování. Životně důležité jsou i úkoly při zabezpečování letišť, silnic, vodovodů, komunikačních systémů, zdrojů energie a dalších prvků tvořících tzv. kritickou infrastrukturu.

A konečně **čtvrtá oblast** se váže na budování nového právního systému. Jde především o postižení viníků minulých násilností a příkoří, vytváření nových institucí, zavádění postupů vycházejících z mezinárodních právních norem, zajištění procesu postupného národního usmíření, systematická příprava nového personálu a jeho uvádění do funkcí, potírání korupce a nelegálních obchodů, vytvoření systému pro ochranu zvláště zranitelných skupin afghánského obyvatelstva.

Závěry a doporučení

Naplnění podstatné priority NATO, kterou je přeměna Afghánistánu ve stabilní, demokratickou a prosperující zemi, nebude snadnou záležitostí. Je to nesmírně náročný úkol dlouhodobého charakteru, na jehož naplňování nestačí jenom vojenské jednotky NATO. Vojáky NATO v Afghánistánu čeká při bojové činnosti dlouhá řada více či méně otřesných zážitků, nemilých překvapení, těžkých zkoušek psychické odolnosti. Dále je čeká mnoho úkolů nebojového, neletálního charakteru, na které se musí důkladně připravit.

Budování nového Afghánistánu je však velkou výzvou také pro mnoho odborníků z civilní struktury Aliance. Právě oni budou nepostradatelní při vytváření nových politických, ekonomických a sociálních struktur, při vytváření právního systému, při přípravě voleb, při budování školství a zdravotnictví.

Akce ISAF je od samého počátku pojímána jako rozsáhlá operace s vojenskými i nevojenskými úkoly, a proto se i doporučení pro naplňování jejích záměrů rozdělí na dvě základní skupiny činnosti, na vojenskou a nevojenskou. Doporučení v první skupině se týkají cílů a způsobů vedení bojové činnosti, ve druhé skupině jde o postupy při obnově a rozvoji Afghánistánu.

1. Doporučení pro bojovou činnost

Velitelé bojových operací musejí vycházet z důkladně ověřených zpravodajských poznatků o situaci v místě zasazení jednotek. Teprve po jejich pečlivém vyhodnocení mohou nasazovat spojenecké vojáky, jejichž úkolem je naplňovat zásady **tří F – find, fix and finish**. To znamená nejprve zjistit, kde se vzbouřenci nacházejí, následně je v tomto prostoru uzavřít a na konec je zcela eliminovat. V afghánských poměrech nelze na tyto akce nasazovat velké vojenské jednotky, ale naopak, malé mobilní skupiny přepravované především vrtulovými letadly, vrtulníky, obrněnými transportéry a pěšky.

Při naplňování zásady tří F musejí spojenečtí velitelé i jejich podřízení za všech okolností přísně dodržovat základní příkázání pro **vedení asymetrických válek v zahraničí**, která už před více jak třiceti lety velmi přesně vyjádřil Robert Asprey důrazem na rozlišující, kvalitativní násilí a odmítnutí kvantitativního, nerozlišeného násilí. Vojska NATO musejí při zásazích co nejvíce omezit vedlejší ztráty, „aby za nimi pokud možno nezůstávaly žádné oběti na straně civilního obyvatelstva“. Pokud by to nedokázala, nastoupil by fenomén „tři R“ (odpor, odboj a pomsta).

V rámci boje proti afghánským vzbouřencům se velká pozornost musí zaměřit na výcvik afghánských vojáků (Afghan National Army) a policistů (Afghan National Security Forces), aby byli schopni ve stále větším rozsahu úspěšně vést letální, tedy bojové operace (to kill bad guys and train others to kill bad guys). Nedílně s tím je nutné dát vojenským a policejním instruktorům ze zemí NATO tu nejspolehlivější výzbroj, zejména pak obrněná bojová vozidla, a nejlepší osobní výstroj, aby nemohli být snadnými terči pro údery ACM.

Stranou zájmů velitelů vojsk NATO nesmějí zůstat ani neletální akce (tedy akce, jejichž smyslem není zabít). Právě PSYOP se v Afghánistánu stávají jednou z cest, jak naplňovat tzv. **norms based deterrence** – tedy odstrašování na základě životních hodnot, které doporučuje přední britský vojenský teoretik Lawrence Freedman. [17] Jde především o psychologické operace (PSYOP) ve třech hlavních směrech.

Je třeba přejít od postsynchronního plánování PSYOP k tomu, aby od samého počátku byly součástí každé bojové operace. Jedině tak mohou být účinné a umocňovat sílu a dopad operací bojových. Při diskreditaci ACM se vždy musí zvažovat dopad na smýšlení afghánského obyvatelstva. Namísto na počty zabitých ACM je vhodnější poukazovat především na to, jak ACM svými akcemi škodí skutečným zájmům Afghánistánu.

Při stabilizačním působení je třeba klást důraz na pozitivní smysl mise ISAF (we are here to offer reconstruction), na prezentaci dosud poskytnuté a nadále poskytované pomoci a důrazu NATO na prosazení zásadních změn k lepšímu.

2. Doporučení pro nebojovou činnost

Ve vnitřní politice je třeba zajišťovat proces vytváření průhledných institucí státní správy, zapojování jednotlivých vrstev obyvatelstva do jejich činnosti, budování přechodné legislativy, vytváření systému boje proti korupci, pomáhat při budování občanské společnosti, při zakládání politických stran a při rozvíjení jejich činnosti. [18]

V oblasti humanitárního a sociálního charakteru je nutné se zaměřit především na vyčištění zaminovaných oblastí, zajištění dodávek základních potravin a léků, pomoc uprchlíkům a běžencům soustředěným ve sběrných táborech (prvořadým úkolem je nastolení pořádku v těchto táborech a zajištění jejich vnitřní bezpečnosti), poskytování lékařské i psychologické pomoci obětem bojů, preventivní opatření proti hladu, zajištění dodávky pitné vody a elektřiny. Dále do této oblasti patří pomoc při obnovování nebo budování vzdělávacích institucí všech stupňů a zajišťování jejich bezpečnosti.

Při obnově ekonomiky a infrastruktury je nutné zajišťovat bezpečnost při ožívání starých nebo při zakládání nových podniků, bank, farem, ale také při sklizni a při jejím skladování. Životně důležité jsou i úkoly při zabezpečování letišť, silnic, vodovodů, komunikačních systémů, zdrojů energie a dalších prvků tvořících tzv. kritickou infrastrukturu.

Při budování nového právního systému je nutné se zaměřit na postižení viníků minulých násilností a příkoří, vytváření nových institucí, zavádění postupů vycházejících z mezinárodních právních norem, zajištění procesu postupného národního usmíření, systematickou přípravu nového personálu a jeho uvádění do funkcí, potírání korupce a nelegálních obchodů, vytvoření systému pro ochranu zvláště zranitelných skupin afghánského obyvatelstva.

Poznámky a literatura:

- [1] **Role operace ISAF** spočívá v asistenci afghánské vládě a mezinárodnímu společenství při udržování bezpečnosti v místě působení aliančních jednotek. Jednotky ISAF podporují afghánské úřady v jejich úsilí rozšířit své pravomoci na celé území a pomáhají zajistit bezpečné prostředí pro konání svobodných a rovných voleb, šíření práva a obnovu země. Jednotky ISAF byly vytvořeny v roce 2001 po svržení talibánského režimu. Jejich velení převzalo NATO v roce 2003. Počáteční velikost: 6500 osob, současná velikost: zhruba 32 000 osob (leden 2007) z celkem 37 zemí. Do mise přispívá všech 26 členských zemí NATO. **Kontingent AČR** o velikosti 66 osob je dislokován na letišti v Kábulu. AČR v rámci rotace ISAF po dobu čtyř měsíců velí kábulskému mezinárodnímu letišti (Kabul International Airport, KAIA). Další 82 příslušníků AČR ze 102. prostějovského průzkumného praporu je součástí provinčního rekonstrukčního týmu v provincii Badakšan (stav k lednu 2007), www.natoaktual.cz.
- [2] BARNETT R. RUBIN. Saving Afghanistan. Taliban Resurgent. *Foreign Affairs*. January-February 2007, Vol. 86, No. 1, p. 57.
- [3] CONTE ALEX. *Security in the 21st Century: The United Nations, Afghanistan and Iraq*. Ashgate 2005, s. 109.
- [4] MICHAEL HOWARD. A Long War? *Survival*, vol. 48. no. 4. Winter 2006-07, s. 2-6.
- [5] NIGEL AYLWIN-FOSTER. Changing the Army for Counterinsurgency Operations. *Military Review*, July-August 2005, s. 9.
- [6] Southern Afghanistan COIN Operations. *Tactics, Techniques and Procedures*. Handbook. Center for Army Lessons Learned (CALL). October 2006. <http://call.army.mil>, s. 4.
- [7] Tamtéž, s. 5-6.
- [8] SETH G. JONSES. Afghanistan Local Insurgency. *International Herald Tribune*, 31.1. 2007.
- [9] ROBERT PAPE. *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*. New York: Random House, 2005, s. 15-16.
- [10] Afghanistan: mission in compliance. *Le Monde*, 11. 9. 2006.
- [11] *Military Balance* 2007, s. 15-16.
- [12] JOHN A. LYNN. Patterns of Insurgency and Counterinsurgency. *Military Review*, July-August 2005, s. 27.
- [13] Complex irregular warfare – the psychological component. *Military Balance* 2007, s. 415-420.
- [14] ADAM ELKUS. Future War. The War on Terror after Iraq. *Jihadi Monitor*, March 2007.
- [15] PAUL ROGERS. *A Surge in Two Wars?* Oxford Research Group. March 2007.
- [16] JONATHAN STEVENSON. Martyrs, Nationalism and the Jihad. *Survival*, vol. 48, Spring 2006, s. 205.
- [17] LAWRENCE FREEDMAN. *Deterrence*. Cambridge: Polity Press, 2004.
- [18] Blíže viz BARNETT R. RUBIN. Afghanistan's Uncertain Transition from Turmoil to Normalcy. *CSR (Council Special Report)* No. 12, March 2006. Council on Foreign Relations.